

SCI-CONF.COM.UA

EUROPEAN SCIENTIFIC DISCUSSIONS

**ABSTRACTS OF V INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MARCH 28-30, 2021**

**ROME
2021**

EUROPEAN SCIENTIFIC DISCUSSIONS

Abstracts of V International Scientific and Practical Conference Rome, Italy
28-30 March 2021

Rome, Italy 2021

UDC 001.1

The 5th International scientific and practical conference “European scientific discussions” (March 28-30, 2021) Potere della ragione Editore, Rome, Italy. 2021. 683 p.

ISBN 978-88-32934-02-1

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // European scientific discussions. Abstracts of the 5th International scientific and practical conference. Potere della ragione Editore. Rome, Italy. 2021. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/v-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-european-scientific-discussions-28-30-marta-2021-goda-rim-italiya-arhiv/>.

Editor Komarytskyy

M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: rome@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2021 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2021 Potere della ragione Editore ®

©2021 Authors of the articles

TABLE OF CONTENTS

72.	Разводова Т. О., Шаталова О. В. АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ СОРОМ'ЯЗЛИВОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.	430
73.	Свередюк У. Д., Гарасим Я. І. ФІЗИЧНІ АСПЕКТИ НЕЙРОЛІНГВІСТИКИ АУДІЮВАННЯ ЯК ВИЗНАЧЕННЯ МІРИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ ЗА ДИВЕРГУЮЧИМИ УКРАЇНОМЕНТАЛЬНИМИ МЕТОДИКАМИ НАЙСТАРШИХ УНІВЕРСИТЕТІВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ.	434
74.	Суханова А., Борисенко Н. М. УСПІШНА ГРУПОВА ВЗАЄМОДІЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИЯК ЗАПОРУКА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.	445
75.	Уличний І. Л. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПРОЯВУ ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ.	453
76.	Юнусова С., Борисенко Н. М. РОЗВИТОК АСЕРТИВНОСТІ ТА АСЕРТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ УПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ».	458

РОЗВИТОК АСЕРТИВНОСТІ ТА АСЕРТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ УПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Юнусова Саміра,
здобувач освітнього рівня «бакалавр»
Борисенко Наталія Михайлівна,
к.п.н, доцент
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

Анотація. У статті асертивність розглянута як інтегральна якість особистості, від якої значною мірою залежить можливість дитини стати успішною у житті; визначено важливі умови розвитку основних компонентів асертивності: цілеспрямованості, впевненості в собі, самостійності, незалежності, ініціативності, самоконтролю, емоційної стабільності, наполегливості, рішучості, вимогливості до себе та інших, рефлексивності. Розкривається процес розвитку асертивності на уроках «Я досліджую світ» в умовах НУШ.

Ключові слова: асертивність, асертивна поведінка, НУШ, «Я досліджую світ».

Вступ / Introductions

Постановка проблеми.

В умовах істотних перетворень суспільного життя нашої країни основним завданням для педагогів є створення життєздатної системи освіти, її демократизація та гуманізація. Головною метою визначених змін є, по-перше: створення школи, у якій буде цікаво навчатись і яка даватиме учням як знання, так і вміння застосовувати їх у житті; по-друге, сформувані особистість, яка буде готова до життя в соціумі як його невід'ємна частина та як постійний учасник міжособистісних відносин. Все це вимагає постійної уваги щодо умов та змісту перебігання освітнього процесу, що має бути спрямований на

формування громадянина та адекватного, відповідального учасника змін, що, у першу чергу мають відбуватися у державі.

Навчання має базуватись як на вивченні актуальних проблем через критичне мислення і набуття навичок, так і передачу знань, спільну роботу і партнерство. Це вимагає змін в нашому сприйнятті освітнього процесу та кардинальній перебудові підходів до навчання, як це вже відбулося десятки років тому у найбільш розвинутих країнах світу, таких як Південна Корея, Сінгапур, Данія, Швеція тощо.

Виклики сучасного світу та головна мета Нової української школи вимагають асертивного підходу в навчанні. Адже асертивна людина відрізняється високим рівнем мотивації досягнення успіху в різних сферах діяльності, готовністю приймати рішення в ситуаціях невизначеності, конструктивним підходом до вирішення проблем, прагненням зробити щось швидко і добре, вимогливістю до себе та інших, рефлексивністю. Отже, постає необхідність пошуку шляхів реалізації процесу формування асертивності в учнів початкової школи, світогляд та психологічні особливості яких ще знаходяться у стадії формування та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До числа вітчизняних дослідників, які працювали над процесом формування асертивної поведінки належать роботи Л.Марчук, О.Гук, Т.Дріги. У роботах останньої подано ґрунтовний аналіз контент-поняття «асертивність», прописані механізми формування якості у структурі особистості [3]. Ґрунтовними є розробки В.Білоущенко про асертивність та саморегуляцію особистості. До зарубіжних дослідників, які розглядали теоретичні та практичні аспекти асертивності та асертивної поведінки, слід віднести В. Каппоні, Д. Майерса, М. Розенберга, Р. Фрічі, Е. Берн, М. Еммонс, С. Стаута. Заслужують особливої уваги напрацювання у даній галузі А. Солтера, який саме і запропонував наукову концепцію асертивності, в основу якої лягла гуманістична психологія.

Мета і завдання /Aim. Метою написання статті є розкриття особливостей розвитку асертивної поведінки в умовах НУШ на прикладі уроку з навчальної

дисципліни «Я досліджую світ», аналіз вправ, які є основою розвитку асертивності у дітей молодшого шкільного віку. Виходячи з мети статті, нами були поставлені завдання: розглянути асертивність, як якість високорозвиненої особистості та як невід'ємної складової концепції НУШ; проаналізувати засоби формування асертивності та асертивної поведінки у дітей початкової школи.

Виклад основного матеріалу Розвиток асертивної поведінки в умовах сучасної освіти посідає чільне місце серед низки завдань концепції Нової української школи. Це пов'язане з тим, що на даний момент реформування освіти має єдину мету – виховати людину, підготовлену до будь-яких змін та інновацій, високоморальну, упевнену у собі особистість, тобто асертивну людину. Перелічені якості покладені в основу наукової концепції асертивності американського психолога А. Солтера, який вперше обґрунтував необхідність розвитку асертивності особистості. Дослідник використовував поняття «асертивність» в тренінгу поведінки пацієнтів і розглядав асертивну поведінку як оптимальний, конструктивний спосіб міжособистісної взаємодії [4].

Існують різні визначення поняття «асертивність», проте на нашу думку трактування А. Солтера є більш точним: «асертивність – це самостверджувальна поведінка, обумовлена суб'єктивністю особистості, що виражається, перш за все, в самостійності, в умінні відстоювати свої права та думки, повазі до себе та до інших людей»[4].

Сучасні науковці (В.Галицький, В. Синявський) визначають асертивну поведінку як здатність відстоювати власні психологічні і соціальні межі непорушуючи прав інших людей, вчені наголошують, що саме така поведінка властива людям, що мають позитивне світосприйняття та налаштовані на оптимістичне ставлення до світу [2]. Саме асертивна поведінка є передумовою становлення у майбутнього громадянина важливих громадянських якостей та розуміння прав та обов'язків кожного у суспільному житті та державотворенні.

У систему розвитку асертивності можуть увійти як цілеспрямовано організовані заходи на навчальних заняттях з будь-якого предмету, так і заняття

в спеціально сформованих тренінгових групах. Процес формування та розвитку асертивної поведінки є довготривалим і потребує спеціальних умов.

Практично кожна навчальна дисципліна є потенційним засобом та невичерпним джерелом для формування асертивної поведінки дитини. Так як асертивність є якістю, яка формується лише за умови колективної (мінімум дві особи) діяльності. Навчальна дисципліна «Я досліджую світ» є універсальною, адже включає в себе усі аспекти людського життя: це стосунки в сім'ї, дружні відносини, шкільний колектив і т.д. Цей предмет має найбільший простір для процесу формування асертивної поведінки, що представляє собою різноманітність вправ та форм групової роботи, які є рушійною силою для формування асертивності. На думку вчених Н. Борисенко, В. Денисенко «навчання має базуватись як на вивченні актуальних проблем через розумінням історичних систем, критичне мислення і набуття навичок, так і передачу знань, спільну роботу і партнерство. Це вимагає змін в нашому сприйнятті освітнього процесу, де центром є вчитель, щодо навчання через практику, дослідження та обмін досвідом»[1, с.160].

Матеріали и методы /Materials and methods. Враховуючи думки науковців, які виділяють три основні тактики поведінки, а саме: пасивну, агресивну та асертивну, вважаємо за необхідне знайомити з тактиками формування саме асертивної поведінки не тільки вчителів та шкільних психологів, але й батьків учнів. З метою визначення типу поведінки учнів класу нами було проведено опитування учнів за розробленою методикою. Діти переглядали уривки мультиплікаційних фільмів і мали визначити поведінку героїв, яка на їх думку була правильною в тому чи іншому випадку. Потім позначали смайликом героя, який на їх думку вчиняв правильно. Для аналізу добирали фрагменти з невизначеними поведінковими ситуаціями: прагнення до свободи і втеча з зоопарку, бажання чітко визначити межі існування та території, здатність коритися наказам командира пінгвінів та бажання керувати будь-якою ціною у героїв мультфільму «Мадагаскар». Розподіл думок дітей дав нам змогу стверджувати, що значна частина дітей схвалює агресивну поведінку

якщо йдеться про захист території, власних інтересів. Частина дітей схильна до пасивної поведінки, щоб вийти з ситуації конфлікту, здатна йти на компроміс, поступитися власними інтересами, піддається впливу. І тільки незначна частина дітей спроможна обирати адекватний стиль поведінки, вміють домовлятися, цінують партнерство. Розподіл поведінкових тактик наведено на рис.1.1.:

Рис.1.1. Поведінкові тактики учнів під час аналізу мультиплікаційних відеофрагментів.

Формування певних якостей асертивної поведінки в освітньому процесі Нової української школи можливо під час вивчення громадянської та історичної галузі (за програмою Р.Шияна), дисципліни «Я досліджую світ» (за програмою О.Савченко). Такими якостями визначаємо здатність дітей висловлюватися від свого імені, вислуховувати думку іншого, мати адекватну самооцінку, дотримуватися певних принципів та захищати їх.

Тож для прикладу наводимо конспект уроку з навчальної дисципліни «Я досліджую світ» на тему: «З чого починається добро?» у 2-му класі. Метою уроку визначаємо ознайомлення дітей з поняттями «добро», «доброзичливість»; розкриття морального змісту понять; сприяння усвідомленню учнями ролі зв'язків, які існують між людьми; учити взаємодії в парах і групах, активному слуханню в умовах спілкування; учити обґрунтовувати власну думку; мотивувати учнів до добрих вчинків.

Обладнання. Картинки про добро, тека рисунків «Кому потрібна доброта?», наліпки, клубок ниток, аудіозапис, відеоролик «Сніговик Олаф і Олень». Під час уроку традиційно виділяємо такі макроетапи як ранкова

зустріч, ігровий тренінг, вивчення нового матеріалу, застосування під час усвідомлення інтерактивних вправ, рефлексія, створення лепбуку.

Під час ранкової зустрічі плануємо:

1) Привітання. Грає мелодія. Діти і вчитель стають у коло.

– Доброго ранку, діти! Привітайте того, хто поруч із вами.

2) Ігровий тренінг «Я обираю настрій».

Потім пропонуємо дітям прислухатися до власного настрою й обрати долоньку того кольору, який нагадує такий настрій. Проводимо з дітьми кінезіологічну вправу «Клас – О'кей!», для налаштування на активну роботу. Під час виконання вправи діти одночасно показують жести «Клас!» – лівою рукою і «О'кей» – правою рукою; за командою змінюють жести правої і лівої руки, і так – декілька разів.

(Ранкова зустріч допомагає учителю створити сприятливий клімат для обміну думками та сприяє розвитку активного слухання у дітей. Важливо, щоб учні не боялися ділитися враженнями стосовно будь-чого, особливо тоді, коли воно відрізняється від інших. Це і буде першим кроком до розвитку асертивної поведінки).

Під час актуалізації знань пробуємо звернути увагу дітей на те, що під час привітання кожен використав слово «добрий», запропонуйте дітям висловити свою думку про те, чому саме з цього слова починаються майже всі зустрічі.

– Що ж означає слово «добро»?

(Важливо простежити реакцію дітей на відповіді один одного, акцентувати увагу на тому чи всі погоджуються з думкою відповідача, якщо ні, то чому. Адже упевненість у своїй правоті є проявом самостверджувальної поведінки, однієї з ознак асертивності.)

Під час вивчення нового матеріалу пропонуємо декілька інтерактивних вправ, а саме:

1) Визначення слів

Об'єднайте дітей у три групи за розрахунком. Перша група знаходить визначення слів за тлумачним словником; друга група дітей працює в мережі

Інтернет за посиланням: https://ukrainian_explanatory.academic.ru/41166/добро; третя група – викладає визначення із окремих слів. Довідка: *Добро – корисна справа, учинок. Доброта – чутливість, стан душі людини, що спонукає творити добро.*

(Групова робота є основним засобом розвитку асертивної поведінки, так як у процесі роботи учні вчаться враховувати думку кожного і при цьому стояти на своєму. Також групова робота допоможе учителю виявити дітей, у яких рівень асертивності вищий, а у яких нижчий).

2) Вправа «Асоціативний куш»

Далі пропонуємо учням вибрати зображення, що нагадує їм про добро. З-поміж зображень, прикріплених на дошці, діти обирають ті, що пов'язані з добром, і створюють «Асоціативний куш». (Важливо, щоб учні пояснювали свій вибір, аргументували, так як їх думка може не співпасти з думкою інших учасників вправи. Обов'язковою умовою є згода решти учнів. Якщо думки різняться треба, щоб учень переконав в своїй правоті або погодився з протилежною позицією. А прийняття думки оточуючих є характерною рисою суб'єктивної особистості, а суб'єктивність – це якість асертивної поведінки).

3) Гімнастика для очей «Подивись на небо».

Важливою роботою під час узагальнення та систематизація знань є проведення групових досліджень:

1) Дослідження «Кому потрібна доброта?». Робота в групах

Рекомендуємо об'єднати учнів у групи за наліпками на парті, які слід наклеїти заздалегідь. Наліпки можуть мати зображення квітів, геометричних фігур, символів, тваринок. Запропонуйте кожній групі розглянути малюнок, визначити, кому на малюнку потрібна доброта, що саме можна зробити, чи траплялися подібні випадки в житті тощо. Один представник групи презентує результат дослідження. Усі разом мають дійти висновку, що добрі справи перш за все потрібно спрямовувати на тварин, пташок, стареньких людей, маленьких дітей, тих, хто хворіє, свою родину, друзів.

(Метод об'єднання учнів у групи за наліпками є досить ефективним. Діти шукають учасників своєї групи за особливостями наліпки, це викликає інтерес до того, що відбуватиметься далі. Специфіка даного методу полягає в тому, що учні знаходяться в однакових умовах, – поза зоною комфорту. Група, що сформувалася підібрана вчителем так, щоб кожен міг розкритися, висловити думки не дивлячись на те, що у групі є діти, які не ладять між собою. Метою методу є формування рівноцінної поваги як до власної думки, так і до думки іншого, тобто розвинути чергову якість асертивної поведінки у дітей молодшого шкільного віку).

2) Перегляд мультфільму «Сніговик Олаф і Олень»

Запропонуйте учням вправу «Передбачення», зупинивши відео на 1хв 8с. Дайте можливість висловити всі варіанти наступних подій і продовжте перегляд. Запитайте, чи справдилися передбачення дітей. Проведіть бесіду за переглянутим мультфільмом, дійдіть висновку, що робити добрі справи дуже приємно, а на добро слід завжди відповідати добром.

(Дане завдання дає можливість кожній дитині передбачити, вигадати свій сюжет розвитку подій. При цьому ніхто не може бути повністю впевненим у своїх словах, так як не знає точно, що буде далі. У цьому і полягає особливість завдання. Учень озвучує власне передбачення, розуміючи, що версія інших також може бути правдивою. Тобто, якщо після продовження перегляду передбачення учня виявилось хибним, він не гнівається, а повністю приймає ситуацію, адже всі були в однакових умовах і правим міг бути кожен. Таким чином, формується якість асертивної поведінки).

3) Фізкультхвилинка «Ми йдемо полювати на лева»

Під час закріплення вивченого на уроці оптимальною буде робота у парах та створення лепбуку.

1) Робота в парах. Обведення та заштрихування фігурок тварин

(Учні мають порівну розділити завдання, не обділяючи один одного. Вони усвідомлюють, що думати треба не лише про себе, а й про свого партнера)

2) Створення лепбуку: разом з дітьми визначаємо, які матеріали сьогоднішнього заняття покладете до лепбука: слова з асоціативного куща, малюнки з добрими справами.

Важливою є рефлексія яку рекомендуємо виконати як вправу «Мережа вражень»:

Запропонуйте дітям сісти на килимок, утворивши коло. Для вправи потрібен клубок із нитками. Клубок передається від одного учасника до іншого. Розмотуючи нитку з клубка, діти діляться своїми враженнями від зустрічі.

Висловіть побажання: «Нехай такими теплими і дружелюбними будуть ваші стосунки!»

(Мета рефлексії подібна до мети ранкової зустрічі. Різниця лиш в тому, що перша проводиться в уже створеному у процесі уроку доброзичливому кліматі. Тому дітям легше ділитися думками, що уже свідчить про розвиток асертивної поведінки)[4]

Як ми бачимо розвиток асертивності, за умови компетентності педагога, може здійснюватися фактично на кожному етапі уроку. Групова робота є важливим аспектом формування та розвитку асертивної поведінки у дітей молодшого шкільного віку. Сприяє зменшенню рівня агресивності та пасивності, зацікавлює дітей та пробуджує інтерес, відповідно зменшуючи рівень пасивної поведінки.

Розподіл поведінкових тактик наводимо на рис 1.1.:

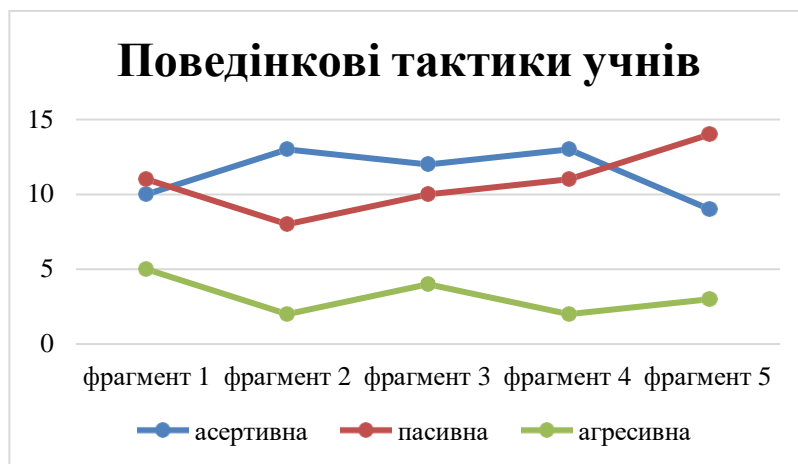

Рис.1.2. Поведінкові тактики учнів.

Висновки / Conclusions Отже, розвиток асертивності та асертивної поведінки є невідомою програмою концепції Нової української школи. Цілеспрямована робота, що стосується формування в учнів молодшого шкільного віку якостей асертивної поведінки приводить до поліпшення показників за такими особистісними рисами, як упевненість в собі, емоційна стійкість, незалежність, самостійність, завзятість, відповідальність, сміливість, реалістичність, рівноцінна повага до себе та оточуючих, які визначають асертивну поведінку людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Борисенко Н., Денисенко В.. Педагогічні умови формування правових знань учнів початкової школи // Гірська школа Українських Карпат // Івано–Франківськ: 2018.- Випуск 18. С.159-163.— Режим доступа http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=gsuk_2018_18_32
- [2] Галицький, В. М. Соціально-психологічний словник / В. М. Галицький, О. В. Мельник, В. В. Синявський. – К., 2004
- [3] Дріга Т.Г. Контент-аналіз поняття «асертивність». Теоретичні і прикладні проблеми психології, № 3(38) 2015.- С.158.
- [4] Солтер А. Генезис поняття “Асертивність”— Режим доступа : enc-dic.com/enc_psy/Solter-JEndrju-26135.html
- [5] Юрченко О. Інтегровані уроки тематичних тижнів. Лайфхаки для вчителя НУШ. Я досліджую світ. 2 клас. – Х.: Вид. група «Основа», 2019. – С. 102-103.